

Abstracts 2019

Malin Arvidsson

”Lokalt samarbete för kvinnors politiska rösträtt”

I detta paper undersöks rösträttsarbetet ur ett lokalt perspektiv och med utgångspunkt i en biografisk studie. Som tongivande medlem i Göteborgs Socialdemokratiska kvinnoklubb medverkade Nelly Thüring som talare på möten arrangerade av den lokala Föreningen Kvinnans Politiska Rösträtt. F.K.P.R.s ledande gestalter bjöds även in till kvinnoklubbens möten. Samarbete skedde också på organisatorisk nivå, t ex inför demonstrationen för kvinnlig rösträtt i juni 1918, som enligt L.K.P.R.s tidskrift samlade ”kvinnor av alla åldrar, skilda samhällsklasser och olika politiska uppfattningar – alla enade i kravet: full medborgarrätt”.

Lars Berggren

”På gränsen mellan slaveri och fritt arbete? Om arbetsförhållanden vid Mississippi under 1930-talet”

År 1927 svämmade Mississippifloden över i en av de värsta översvämningskatastroferna i USA:s historia. Hundratals människor omkom och uppskattningsvis 637 000 blev hemlösa. Arbetet med att dämma upp Mississippi pågick i flera år och organiserades av de federala myndigheterna som lade ut uppgiften på privata bolag. Efter att American Federation of Labor (AFL) uppmärksammat de dåliga arbetsförhållandena drevs frågan av the National Association for the Advancement of Colored People (NAACP). Rapporter om låga löner, långa arbetsdagar, skuldsättning och rasistiska våldsövergrepp ledde till att förhållandena liknades vid slaveri. I detta paper diskuterar jag hur NAACP och andra aktörer använde sig av ordet slaveri i sin karaktäristik av arbetsförhållandena. Jag för också en teoretisk diskussion om skillnaden mellan fritt och ofritt arbete.

Fredrik Björk

”Arbete och fritid. Trädgårdskolonier mellan filantropi, självorganisering, anställningsförmån och kommunal förvaltning”

Från 1800-talets slut utvecklades en kolonirörelse, främst i Europa, som tar sig olika uttryck. I Malmö, exempelvis, är det filantropiska inslaget starkt i början. Över tid blir kopplingen till kommunal förvaltning samt som anställningsförmån vid företag tydligare. Vanligt, inte bara i Sverige, är att järnvägsbolagen spelar stor roll då dessa förfogar över mark, som på grund av olika störningar ses som ’improduktiv’ och kan göras tillgänglig för odling.

I de första filantropiska ansatserna kring att upprätta trädgårdskolonier i Malmö finns en tydlig bild av målgruppen, vilket bland annat identifierar denna som ’arbetare’. Tämligen omgående omvärderas dock detta, och inga klassbaserade restriktioner sätts upp för vem som kan få tillgång till en kolonilott.

Pål Brunnström

”Behöver arbetskraftsmigranter kunna svenska? Städernas och kommuners integrationspolitik 1945-1970”

Under perioden 1945 till början av 1970-talet migrerade flera hundra tusen personer till Sverige, i huvudsak som arbetskraftsmigranter. Invandringen var för många grupper noggrant reglerad av staten, men stödet för de nyanlända i att finna boende och lära sig språket i det nya landet lämnad staten i hög grad över till fack, arbetsgivare och kommuner. Den här texten kommer ge en översiktlig bild av hur dessa åtgärder kunde se ut, med viss utblick mot andra europeiska länder.

Miranda Cox

”Kontoret - idéer om arbete 1967-1993”

Mitt avhandlingsarbete kretsar kring frågor om vad arbete är och vem den arbetande människa ska vara, och hur dessa idéer har artikerats genom den plats som kom att bli centrum för arbetet i den så kallade ”nya ekonomin”: kontoret. Undersökningen utgörs av fallstudier av olika kontorsmodeller genom vilka man kan följa kontorets utveckling i Sverige. Tidsspannet löper från Sveriges första öppna kontorslandskap som byggdes av Volvo 1967, till Trygg-Hansas "kombikontor" 1976, till Ericssons digitala hemmakontor och slutligen 1990-talets flexkontor.

Presentationen består av en första del då jag berättar mer om projektet i sin helhet och en andra del då jag går djupare in på en av min fallstudier: kombikontoret, med fokus på "flectidens" teknologi och temporalitet, produktionen av "arbetsgruppen" genom rumsliga praktiker, och om kombikontoret som en förhandlingsstrategi i motståndet mot öppna kontorslandskap.

Lars Edgren

Lärlingar i svenskt hantverk under andra hälften av 1800-talet.

I mitt papper kommer jag att diskutera lärlingssystemets utveckling efter skrånas upphävande och näringsfrihetens införande. Lärlingsrelationen saknade därefter laglig reglering. Önskemålen om en sådan reglering var central för hantverkarrörelsen. Samtidigt bibehölls systemet med former som blickade tillbaka till skråsystemet. I mitt papper avser jag att dels diskutera lärlingssystemets numerära utveckling, dels diskutera arbetsförhållande utifrån arbetarminnen och den politiska diskussionen.

Mitt föredrag berör arbetets gränser på olika sätt. Dels handlar det om ålder och generation, dels handlar det om gränsen mellan arbete och annan tid med tanke på att lärlingar fortsatt ofta var inneboende hos mästarna.

Fredrik Egefur

"Liberala fredsaktivister och socialistiska antimilitarister före 1914: en konfliktfylld relation"

Före första världskrigets utbrott arbetade två omfattande transnationella rörelser för att förhindra utbrottet av ett storkrig i Europa, dels den liberala och kristet anstrukna fredsörelsen och dels den socialistiska antimilitaristiska rörelsen. Trots att de båda delade primär målsättning var samarbeten dem emellan en inte problemfri uppgift. Den liberala fredsörelsen försökte, genom mångåriga kampanjer, att närma sig arbetarnas organisationer men med tvetydigt resultat. Denna undersökning kartlägger dessa kampanjer och resonerar kring varför resultaten ofta blev skrala.

Martin Ericsson

”Bortom Ådalen. Kollektiva konfrontationer mellan strejkande arbetare och strejkbrytare i Sverige under mellankrigstiden”

De flesta känner idag till att svensk militär sköt ihjäl fem människor i samband med en arbetskonflikt i Ådalen våren 1931. Färre känner till att det som hände i Ådalen bara var toppen av ett isberg. På en lång rad platser ägde skarpa offentliga motsättningar, ibland med inslag av våld, rum mellan strejkande arbetare å ena sidan och å andra sidan strejkbrytare, militär och polis. I mitt papper gör jag det första försöket att systematiskt undersöka förekomsten av sådana konfrontationer under den konfliktfyllda svenska mellankrigstiden.

Magnus Gustafson

”Socialdemokratiska memoarer som historieskrivning, retorisk genre och litterär konstruktion”

Socialdemokratiska memoarer är en typ av arbetarlitteratur och utgör ett stort material med många verk, från August Palm till Göran Persson. I detta paper diskuteras arbetarlitteraturbegreppet, förhållandet mellan retorik och litteratur och socialdemokratiska memoarer som historieskrivning.

Ulrika Holgersson

”Mellan jämlikhet och monarki. Oscar II:s, Gustaf V:s och Gustaf VI Adolfs begravningar som mediehändelser i den socialdemokratiska pressen”

I den omfattande nationella gemenskapsbildning som formades runt kungliga begravningar under 1900-talet förhandlades de sinsemellan motstridiga värderingarna kring det monarkiska statskicket och den framväxande jämlikhetsideologi som var grunden för välfärdsstaten. Ett flertal typer av medier samverkade här för att samla och sammanföra befolkningen och skapa känslor av en samtidig upplevelse av deltagande i ett historiskt, transformativt ögonblick. Tolkningarna av händelserna skilde sig dock åt, mellan medier vid samma tidpunkt, men också över tid. I detta paper undersöker jag den socialdemokratiska pressens förhållande till de tre kungarna Oscar II, Gustaf V och Gustaf VI Adolf. I fokus står tidningarnas skildringar av gaturummet, publikens agerande under likfärderna och betydelsen av arvet efter de döda.

Ulrika Holgersson

Bokpresentation – *Rösträttens århundrade : kampen, utvecklingen och framtiden för demokratin i Sverige*

Hundraårsjubileet av den allmänna och lika rösträttens införande i Sverige firas i en tid då det världspolitiska läget är instabilt, internationella samarbetsorgan hårt prövade och demokratins principer starkt ifrågasatta av olika extrema politiska och religiösa rörelser. Minnet av den kamp som en gång fördes för rätten att rösta förefaller stundtals som kort och den snart sekelgamla svenska demokratin har fortfarande brister eller 'underskott'. Denna presentation handlar om de tankar som låg bakom arbetet med RJs jubileumsbok *Rösträttens århundrade*. Kampen, utvecklingen och framtiden för demokratin i Sverige.

Christoffer Holm

”Där glödande metall en gång flödade”

Förändringen av rummet och synen på det förflutna, det globala och framstegstanken efter nedläggningen av stålverket i småstaden Hangö under 2010-talet.

Josefin Hägglund

”Carl Lindhagen - ett gränsöverskridande forskningsobjekt”

Historisk forskning om arbetarrörelsen har ofta avgränsats av organisatorisk tillhörighet; Socialdemokraterna har studerats för sig, Vänsterpartiet för sig och så vidare. Detta skapar både problem och möjligheter då man försöker förstå en person som Carl Lindhagen. I min avhandling följer jag Lindhagen under en period då det svenska demokratiska systemet grundläggs - från sent 1890-tal till mitten av 1920-talet. Under denna period är Lindhagen en känd politiker som vid flera tillfällen byter organisatorisk tillhörighet. Från att ha valts in i riksdagen som liberal i slutet av 1890-talet så gick han över till Socialdemokraterna 1909, Socialdemokratiska vänsterpartiet 1917 och åter till SAP 1923. I min presentation kommer jag att prata om hur bilden av Carl Lindhagen och av de organisationer han passerade igenom har förändrats då jag har utgått från Lindhagen som enskild aktör och hans egna tolkningar av de sammanhang han kom att ingå i.

Matias Kaihovirta

”Minoritetsnationalism och socialism. Finlandssvenska arbetare i gränslandet mellan språk och klass”

I min presentation diskuterar jag utifrån min forskning om den finlandssvenska arbetarrörelsens historia, hur de finlandssvenska arbetarnas erfarenheter formats i gränslandet mellan språk och klass och hur den finlandssvenska socialistiska identiteten kan förstås i en bredare historisk kontext som inbegriper arbetarrörelsens förhållande till nationen och nationalismen.

Tobias Karlsson

”Arbetsmarknadens fiktiva och verkliga gränser. Hur kunde lönegapet mellan skyddad och konkurrensutsatt sektor upprätthållas?”

Studien handlar om de löneskillnader mellan den skyddade respektive konkurrensutsatta sektorn som anses ha präglat mellankrigstidens svenska arbetsmarknad och gett upphov till allianser över klassgränser. Data från mantals- och inkomstlängder för Göteborg under perioden 1915-1943 används för att kartlägga inkomstskillnader mellan, och eventuell rörlighet över, sektorsgränser.

Susanna Lundberg

”Uteslutandets praktiker och inkluderandets villkor: Om arbetsmarknad och välfärdsstat”

Dagens samhällsekonomi bidrar till att allt större grupper hamnar utanför den ordinarie arbetsmarknaden och blir hänvisade till allt mer opålitliga sociala skyddsnet. Kulturgeografen Saskia Sassen beskriver dessa processer med begreppet expulsions eller uteslutningar (Sassen 2014). Med detta menar hon de processer som på olika sätt utesluter människor från viktiga sociala, ekonomiska och demokratiska rättigheter. Vi vill samla forskare från flera olika ämnestraditioner för att undersöka de processer som skapar och legitimerar uteslutningar, för att empiriskt och teoretiskt beskriva samhällsekonomin ur ett nytt perspektiv.

Johan Lundin & Emma Hilborn

Bokpresentation – *Mot ljuset*

Antologin *Mot ljuset* ges ut av Centrum för Arbetarhistoria och speglar 2017 års arbetarhistoriska konferens vars tema var *Bilder av arbetarrörelser*. Boken har fått namnet ”Mot ljuset” efter en fras från Henrik Menanders översättning av ”Internationalen”, som lyriskt gestaltade hur den socialistiska arbetarrörelsen förväntades röra sig mot en ljus framtid. Men ljuset har inte fallit på alla. Utan att ha ambitionen att ge en heltäckande bild, resonerar bidragen i denna antologi kring frågor och människor som ofta inte har fått plats i strålkastarljuset.

Ingrid Millbourn

”Konkurrensens Gränser i Sverige. Kooperativa och privata aktörer på varumarknaden”

Jag kommer jag att tala om vad konsumentkooperationens och det privata näringslivets aktörer säger såväl i ord som i bild. Därefter kommer jag att visa huruvida deras handlingar följer de egna utsagorna. Tidsperioden är ca 1900-1930, en period som kan definieras med begreppet samarbete.

Magnus Nilsson

”Arbetslyrikens gränser”

I papret analyserar jag hur två betydande arbetslyriker – Stig Sjödin och Jenny Wrangborg – rört sig över och utmanat gränser mellan olika offentligheter och medier, exempelvis de som skiljer arbetarrörelsens litteraturoffentlighet från bokmarknaden, den tryckta boken från sociala medier, brukslitteraturen från den estetisk högstående litteraturen etc.

Magnus Olofsson

”Tåg, marsch, demonstration. Kollektiva manifestationer på Stockholms gator 1886 – 1914”

År 1886 förbjöd Överståthållarämbetet i Stockholm alla demonstrationståg på huvudstadens gator. Förbudet hade udden mot den framväxande arbetarrörelsen som åren innan hade börjat använda sig av gatudemonstrationer för att göra politik. Förbudet kom att vara i kraft fram till det demokratiska genombrottet, men tillämpades inte konsekvent och var till stor del satt ur spel efter 1902. I mitt konferensbidrag analyserar jag vilka rörelser och organisationer som fick tillstånd att genomföra marscher och tåg på Stockholms gator mellan 1886 och 1914 samt diskuterar förändringar över tid.

Mikael Ottosson & Hans Wallengren

Bokpresentation – *Truckers. A Profession in Change*

Arbetslivet genomgår en förändring som kan märkas i flertalet branscher och yrken. Underliggande processer som avreglering, globalisering och digitalisering påverkar helt enkelt människors vardag. Tanken med antologin *Truck Drivers - a Profession in Change* är att dessa processer kan göras mindre abstrakta genom att ett konkret yrke blir belyst från olika håll. Vi har valt att lägga fokus på lastbilsföraryrket. Arbetets mobila karaktär har gjort att det utvecklats en egensinnig maskulint präglad yrkeskultur. Denna yrkeskultur utmanas dock allt mer av exempelvis digital styrning och transnationella transportsystem. Perioden som omfattas av artiklarna sträcker sig från 1960-talet fram till idag. Antologin består av åtta artiklar författade av Annette Törnqvist; Ragnhild Steen Jensen, Mona Bråten and Kåre H. Skollerud; Shane Hamilton; Mikael Ottosson; Ljuba Fredenman; Eddy Nehls; Hans Wallengren och David Eriksson.

Victor Pressfelt

”Civilsamhället: från marxistisk statskritik till den nyliberala nedmonteringen av demokratin”

Den idag dominerande idén om civilsamhället har blivit bärande för den nyliberala omställningen av staten och dess maktutövning. Som en konsekvens har ”civilsamhället” befästs som ett av de mest centrala begreppen i svensk politisk diskurs. Begreppet har dock i sin svenska kontext en kort historia.

I de svenska marxistiska intellektuella miljöerna pågick under sextio- och sjuttiotalen en febril debatt om staten. Debatten och diskussionerna ledde till att många marxister artikulerade och formerade sig kring en radikal statskritik – eller rentutav en fobi mot staten, en statsfobi. Vissa tongivande marxister som fångades av de statsfobiska tankegångarna kom under åttio- och nittiotalen att lockas av en annan statsfobisk intellektuell tradition, nämligen den nyliberala. Med sig till den nyliberala miljön tog de forna marxisterna det Gramsci-inspirerade begreppet ”civilsamhälle”. Begreppet kom här att omformas för att passa in i en radikal omstrukturering av inte bara statens maktutövning, men också hela demokratin. En demokrati som i de nyliberala miljöerna kommit att upplevas som allt mer problematisk.

Johan Pries

”Folkets park som plats och projekt. Arbetarrörelsens rumsskapande före den sociala stadsplaneringens genombrott”

Socialdemokratiskt rumsskapande har kanske allt för ofta beskrivits i termer av social ingenjörskonst eller utifrån en historia av efterkrigets högmodernistiska planering. Men i denna presentation fokuserar vi på en tidigare samling rumsskapandeprojekt som erbjuder en kontrast till denna historia av hur arbetarrörelse-anknutna intellektuella skapade rum ”ovanifrån”. Genom att följa folkets parks framväxt under det sena 1800- och tidiga 1900-talet kan vi belysa en form av arbetarrörelseformade rum som skapades underifrån med bas i delvis komplexa gräsrotskoalitioner. Därmed vill vi också belysa den politiska roll dessa platser spelade och på så sätt motverka en framställning av dem som framförallt ”bara” kulturhistoriskt intressanta.

Hannes Rolf

”Hyran och lönen – arbetarrörelsen och hyresfrågan under första halvan av 1900-talet”

Vid sidan av arbetet har tillgången till bostad historiskt sett varit en av de viktigaste frågorna för arbetarna och arbetarrörelsen. Kampen för drägliga bostadsvillkor har också ofta gått hand i hand med kampen på arbetsplatsen. Arbetsmarknadskonflikter resulterade i många fall i massvräkningar och på motsvarande sätt började arbetarrörelsens organisationer under det tidiga 1900-talet allt oftare se hyreshusen som en arena för organisering och stridsåtgärder. Detta gränsland mellan arbete och bostad är ett spännande forskningsfält som förtjänar att lyftas fram mer än vad som hittills varit fallet.

Therkel Stræde

”I dødslejrens grænseland. Danske bygningsarbejdere i Auschwitz 1943-45”

I årene 1943-45 arbejdede over 100 danske civile ”tysklandsarbejdere” på IG Farbens byggeplads ”Bunawerke” i Auschwitz-Monowitz, udsendt af et københavnsk el- og rørmonterefirma. De spredte kilder fortæller om en upåfaldende hverdag; men fra barakbyen, hvor de boede, og fra arbejdspladsen, kunne man se til Birkenau og lugte krematorierne. Monowitz var en del af dødslejren, og byggepladsens uflaglærte funktioner udførtes af KZ-fanger, der blev sultet og pryglet ihjel for øjnene af de civilarbejdere, de gik til hånde. Midt i grænselandet mellem spændende faglært arbejde og den uhyggeligste massedød befandt de danske arbejdere sig. Hvad kan man ud fra det sparsomme kildemateriale sige om deres oplevelser og reaktioner?

Daniel Stridh

”Svenska Kommunalarbetsförbundets organisering i ett förändrat gränsskap mellan det offentliga och det privata, 1970-2015”

Med mitt konferensbidrag avser jag dels att ge en presentation av mitt påbörjade avhandlingsarbete om Svenska Kommunalarbetsförbundet, migration och offentlig sektor 1972-2015, och dels att presentera en preliminär analys av den offentliga sektorns förändringar sedan 1970-talet och dess konsekvenser för Kommunals mobilisering. Fokus kommer att ligga på hur olika samhälleliga gränsdragningar och skillnadsprocesser har påverkat Kommunals arbete både internt och externt.

Henrik Teleman

”Arbetare finns dom?”

Om arbetarlitteratur fortfarande är ett begrepp, så är det desto mer sällsynt med arbetare i konsten. Någon som hela sitt yrkesliv försökt göra något åt det är Henrik Teleman. 1993 fick han stor uppmärksamhet när han samlade in 30 000 par använda arbetshandskar och ställde ut dem på Lunds Konsthall. 1996-1998 göt han av händerna på 144 arbetare på 16 arbetsplatser, från Pågens bageri i Malmö till LKAB i Kiruna. När de satt fast i gipsen samtalade man om jobbet och livet. Henrik har också startat och under femton år varit chef för Virserums Konsthall där ett flertal arbetslivsprojekt ägt rum. Nyligen har han producerat sin vän Bertil Mårtenssons projekt *På Riktigt* och tagit initiativet till ett nationellt konstnärligt gräv där du står projekt; Känner du igen dej?

Hans Wallengren

”Utblottade, utarbetade och utvisade”. Svenska immigranter deporterade från USA i början av 1900-talet”

Trots att återvandringen från USA till Sverige omfattade mer än 200 000 människor finns det förhållandevis lite forskning om återvändare. De få verk som finns har främst behandlat frågor om deras sociala mobilitet och deras eventuella betydelse för entreprenörskap och ekonomisk utveckling. Den bild som tonat fram har då i främsta rummet kommit att fokusera på dem vars Amerikavistelse kunnat krönas med ett lyckosamt återvändande till fäderneslandet. Så var det förstås inte alltid. Många kom hem utfattiga och utarbetade, inte minst under depressionsåren på 1930-talet. En mindre del av återvändarna var också sådana som av olika skäl hade deporterats från USA. Bortsett från några ytterst få av dem som utvisades på grund av politisk eller facklig aktivitet under åren runt 1920 är ingenting känt om de som deporterades. Jag har nyligen påbörjat ett forskningsprojekt om de svenskar som deporterades från Amerika från slutet av 1800-talet och fram till det andra världskriget och det är detta projekt som jag i korthet kommer att presentera. Efter att ha berört något om bakgrunden till den amerikanska deportationspolitiken kommer jag att presentera en pilotstudie baserad på pressmaterial om deporterade svenskar. Vilka grupper var det som tvångsförvisades från USA och vilka var omständigheterna i samband med deportationerna? Går det att vinna kunskap om vad som hände med dem efter återkomsten till Sverige, och vilka övergripande forskningsfrågor är det som aktualiseras i studien och som förtjänar att fördjupas och gå vidare med?